

УДК: 336.1; 336.5

Петро Гринчишин*заслужений економіст України, начальник**Головного управління**Державної казначейської служби України**у Тернопільській області,**м. Тернопіль, Україна,**hps14@ua.fm*

ORCID ID: 0009-0002-8502-7319

КАЗНАЧЕЙСТВО ЯК КЛЮЧОВА КОМПОНЕНТА СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ МІЖНАРОДНОЮ ФІНАНСОВОЮ ДОПОМОГОЮ

Petro Grynychyshyn*Emeritus Economist of Ukraine,**head of the Main department**of the State Treasury Service of Ukraine**in the Ternopil region,**Ternopil, Ukraine,*

TREASURY AS A KEY COMPONENT OF THE INTERNATIONAL FINANCIAL AID MANAGEMENT SYSTEM

Анотація. В умовах війни зростає необхідність у пошуку додаткових джерел фінансових ресурсів держави, ключову роль серед яких продовжує відігравати міжнародна фінансова допомога. У дослідженні проаналізовано основні джерела фінансової допомоги Україні від іноземних держав та визначено роль Казначейства у процесі отримання, розподілу та використання коштів міжнародної фінансової допомоги.

Ключові слова: фінансова допомога, програма фінансової підтримки від ЄС Ukraine Facility, управління міжнародною фінансовою допомогою, Казначейство.

Abstract. In the conditions of war, there is a growing need to search for additional sources of financial resources of the state, among which international financial assistance will continue to play a key role. The study analyzes the main sources of financial assistance to Ukraine from foreign states and determines the role of the Treasury in the process of receiving, distributing and using international financial assistance.

Keywords: financial assistance, EU financial support program Ukraine Facility, management of international financial assistance, Treasury.

Постановка проблеми. В умовах війни, яка триває в Україні четвертий рік поспіль, можливість українських військових протистояти ворогу на фронті є реальною завдяки підтримці та фінансовій допомозі дружніх країн. Фінансова

підтримка, яку Україна отримує від міжнародних партнерів, також спрямовується на фінансування важливих бюджетних видатків та підтримує економіку країни.

Процес отримання, розподілу та використання коштів міжнародної фінансової допомоги є складним, але водночас має бути прозорим та зрозумілим як для населення України, для захисту інтересів якого використовуються ці кошти, так і для країн-донорів, які їх надали. Отримання та використання коштів міжнародної фінансової допомоги здійснюється через рахунки, відкриті в органах Державної казначейської служби Україні (далі – Казначейства).

Метою дослідження є аналіз основних джерел фінансової допомоги Україні від іноземних держав та визначення ролі Казначейства у процесі отримання, розподілу та використання коштів міжнародної фінансової допомоги.

Виклад основного матеріалу. За даними Міністерства фінансів України за період з 24 лютого 2022 року по 25 квітня 2025 року розмір фінансової допомоги від міжнародних партнерів склав близько 132,1 млрд дол. США [1–4], в тому числі:

- 2022 рік – 31,2 млрд дол. США;
- 2023 рік – 42,5 млрд дол. США;
- 2024 рік – 41,6 млрд дол. США;
- 2025 рік – 16,8 млрд дол. США.

Суттєву частину допомоги Україна отримує від країн Європейського Союзу (далі – ЄС). Також у 2024 році [4] Україна почала отримувати фінансування за механізмом Extraordinary Revenue Acceleration Loans for Ukraine (далі – ERA Loans), яких передбачає повернення коштів за рахунок доходів від заморожених російських активів.

Перелік основних фінансових партнерів та розмірів їх фінансової допомоги наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Основні фінансові партнери України, від яких отримано допомогу за період з 24 лютого 2022 року по 25 квітня 2025 року

Донор коштів	млрд дол. США
ЄС	48,6
Сполучені Штати Америки	31,3
Міжнародний валютний фонд	12,8
ERA Loans	12,6
Японія	8,5
Канада	5,4
Світовий банк	5,3
Великобританія	3,1
Країни ЄС	3,1
Інші країни, що не входять до ЄС	0,7
Європейський Інвестиційний банк	0,7
Банк розвитку Ради Європи	0,01
Разом:	132,1

Джерело: складено автором на основі даних [1–4].

Як видно з таблиці, найбільшу суму коштів фінансової допомоги отримано від ЄС – 48,6 млрд дол США, що становить 36,8% від загальної суми за проаналізований період.

Суттєвою також є підтримка, яка надходить у натуральній формі на бюджетні рахунки органів Казначейства від нерезидентів України розпорядниками коштів державного та місцевих бюджетів. За даними органів Казначейства Тернопільської області можна проаналізувати джерела таких надходжень та їх обсяги у розрізі бюджетів (табл. 2).

Таблиця 2

**Обсяги надходжень, отриманих у натуральній формі
від нерезидентів розпорядниками коштів державного та місцевих
бюджетів Тернопільської області за 2024 рік та 1 квартал 2025 року**

№ з/п	Назва країни-донора	Державний бюджет		Місцеві бюджети	
		2024 рік	1 квартал 2025 рік	2024 рік	1 квартал 2025 рік
1	Австралія	0,0	10 114,9		
2	Королівство Бельгія			1,2	710,2
3	Республіка Естонія	90,0		427,0	80,2
4	Республіка Фінляндія			3 226,5	0,0
5	Французька Республіка	192,5	389 192,8	826,8	0,0
6	Італійська Республіка			46,2	0,0
7	Японія			0,0	5 369,8
8	Латвійська Республіка	502,8	0,0	5,0	0,0
9	Королівство Іспанія			430,7	0,0
10	Королівство Швеція			3 868,0	0,0
11	Великобританія та Північна Ірландія	967,6	0,0	216,1	0,0
12	Грецька Республіка	1 277,7	0,0		
13	Литовська Республіка	1 628,9	84,7	452,0	3,1
14	Королівство Норвегія	1 666,5	0,0	4 050,9	230,5
15	Федеративна Республіка Німеччина	1 696,8	1 415,1	9 046,1	6 883,8
16	Швейцарська Конфедерація	2 159,3	5 846,9	7 711,4	2 373,5
17	Королівство Нідерландів	2 801,4	62 767,3	66,9	0,0
18	Республіка Болгарія	18 265,0	350 825,0		
19	Республіка Польща	22 804,0	42 995,1	3 923,0	1 038,3
20	Канада	36 665,5	0,0	0,0	74,4
21	Румунія	182 105,5	28 564,5		
22	Чеська Республіка	1 314 819,8	1 994 374,4	1 558,7	369,9
23	Сполучені Штати Америки	2 543 172,8	3 154 711,3	16 010,3	627,9
24	Не вказується ¹	10 725 773,5			
Разом		14 856 589,9	6 040 891,9	51 866,6	17 761,4

Джерело: складено автором на основі даних [5].

Примітка¹: – з причин безпеки донор коштів не вказує свою назву

За звітними даними органів Казначейства Тернопільської області протягом 2024 року – 1 кварталу 2025 року отримано такої допомоги:

на рахунки установ державного бюджету надійшло 20,9 млрд грн (в т.ч. 4,4 млрд грн. – від країни ЄС);

на рахунки до місцевих бюджетів надійшло 0,7 млрд грн. (в т.ч. 0,3 млрд грн. – від країни ЄС) [5].

Одним із видів фінансової підтримки з боку ЄС стала програма Ukraine Facility, яка розрахована на період 2024-2027 роки та передбачає спрямування 50 млрд євро на три ініціативи, а саме [6]:

- 1) пряма підтримка державного бюджету – 38,27 млрд євро;
- 2) інвестиційний фонд – 6,97 млрд євро;
- 3) технічна та адміністративна підтримка – 4,76 млрд євро.

Всі заходи, які має виконати Україна, відображені у Плані України, затвердженому розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18 березня 2024 р. № 244-р. [7].

Державна казначейська служба України виконує важливу роль у реалізації Плану для Ukraine Facility.

Так, принципи фінансової співпраці між ЄС та Україною визначено Рамковою угодою між Україною та Європейським Союзом щодо спеціальних механізмів реалізації фінансування Союзу для України згідно з інструментом Ukraine Facility (далі – Рамкова угода), ратифікованою Законом України «Про ратифікацію Рамкової угоди між Україною та Європейським Союзом щодо спеціальних механізмів реалізації фінансування Союзу для України згідно з інструментом Ukraine Facility» від 06.06.2024 року № 3786-IX [8]. Відповідно до статті 13 Рамкової угоди виплати коштів у рамках реалізації Ukraine Facility повинні виплачуватись на рахунок Казначейства у євро в Національному банку України [8].

В рамках реалізації Плану України у 2024 році було залучено 16,2 млрд євро до державного бюджету України. У 2025 році заплановано залучити до Державного бюджету України 12,5 млрд євро. Серед пріоритетних напрямків: реформа державного управління, посилення антикорупційних механізмів, розвиток економіки та залучення інвестицій, реформа освіти та соціальної політики, цифровізація державних послуг [6]. Крім цього, протягом 2025 року планується отримати 18,1 млрд євро у вигляді доходів від заморожених активів рф (за програмою ERA Loans) [9].

1 квітня 2025 року у межах програми Ukraine Facility Україна вже отримала від ЄС виплати у розмірі 3,5 млрд євро, з яких: 3,1 млрд євро – пільгові кредити та 400 млн євро – грантові кошти. Виділені кошти будуть спрямовані на покриття державних видатків [10].

Фінансування за програмою Ukraine Facility може розподілятися з державного бюджету на рахунки місцевих бюджетів у вигляді субвенцій. Наприклад, виділення деяких видів субвенцій з державного бюджету місцевим у 2025 році для сфери освіти стало можливими завдяки фінансовій співпраці між ЄС та Україною в рамках реалізації інструменту Ukraine Facility.

Обсяги фінансування на 2025 рік за окремими субвенціями на реалізацію публічного інвестиційного проекту в цілому по Україні та Тернопільській області наведено в таблиці 3.

Таблиця 3

**Обсяг затверджених розписом видатків державного
бюджету субвенцій на реалізацію публічного інвестиційного проекту**

Найменування субвенції	Загальна сума по Україні, млн грн	Сума на Тернопільську область, млн грн	Частка Тернопільської області у загальній сумі, %
Забезпечення якісної, сучасної та доступної загальної середньої освіти «Нова українська школа»	2 000,0	82,1	4,1
Облаштування безпечних умов у закладах, що надають загальну середню освіту (протипожежний захист)	500,0	20,1	4,0
Безперешкодний доступ до якісної освіти – шкільні автобуси	1 600,0	68,9	4,3

Джерело: складено автором на основі даних [5].

Як видно з таблиці, по усіх зазначених видах субвенції для Тернопільської області затверджено обсяг, що становить приблизно 4% від загальної суми. Проте, станом на 01.05.2025 фінансування не надходило.

Органи Казначейства здійснюють також контроль у процесі використання коштів, отриманих від міжнародних фінансових партнерів. Так, статтею 112 Бюджетного кодексу України [11] визначено для органів Казначейства контрольні повноваження за дотриманням розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів бюджетного законодавства, а саме:

- 1) контроль за відповідністю взятих бюджетних зобов'язань до відповідних бюджетних асигнувань та паспорту бюджетної програми;
- 2) контроль за відповідністю платежів до взятих бюджетних зобов'язань та відповідних бюджетних асигнувань.

Отже, при здійсненні видатків з бюджетних рахунків органи Казначейства здійснюють поточний контроль за законністю таких операцій.

Крім того, на органи Казначейства також покладені функції контролю у сфері публічних закупівель. Так, статтею 7 Закону України «Про публічні закупівлі» визначено, що органи Казначейства перед тим як здійснити оплату платежів за договором про закупівлю повинні через електронну систему закупівель перевірити наявність річного плану про закупівлю, договору про закупівлю та звіту про результати проведення закупівлі з використанням електронної системи закупівель [12].

Висновки. Органи Казначейства виконують важливу роль у реалізації пунктів Плану України, здійснюючи контроль за дотриманням бюджетного та законодавства у сфері публічних закупівель під час отримання, розподілу та використання коштів міжнародної фінансової допомоги. Для забезпечення прозорості та законності використання коштів від міжнародних партнерів органи Казначейства мають на високому рівні виконувати свої функції, що дозволить підвищити довіру міжнародних партнерів та сприятиме залученню нових фінансових ресурсів для повоєнного відновлення України.

Список використаних джерел:

1. Інформація про джерела фінансування державного бюджету України з початку повномасштабного вторгнення. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/ukraines_state_budget_financing_since_the_beginning_of_the_full-scale_war-3435
2. Джерела фінансування державного бюджету в період війни у 2022 році. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/Financing_ua_30_12_22_.pdf
3. У 2023 році Мінфін України залучив 42,6 млрд доларів США пільгового та грантового фінансування від міжнародних партнерів. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/ministry_of_finance_of_ukraine_attracted_usd_426_billion_of_concessional_and_grant_financing_from_international_partners_in_2023-4370
4. Джерела фінансування державного бюджету в період війни у 2024 році. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/Financing_ua_v31122024.pdf
5. Звітні дані органів Казначейства Тернопільської області за 2024-2025 роки.
6. У Комітеті з питань економічного розвитку відбулися слухання про виконання Плану України для Ukraine Facility. URL: https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/259326.html
7. Про схвалення Плану України : розпорядження Кабінету Міністрів України від 18 березня 2024 р. № 244-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-planu-t180324>
8. Рамкова угода між Україною та Європейським Союзом щодо спеціальних механізмів реалізації фінансування Союзу для України згідно з інструментом Ukraine Facility, ратифікована Законом України «Про ратифікацію Рамкової угоди між Україною та Європейським Союзом щодо спеціальних механізмів реалізації фінансування Союзу для України згідно з інструментом Ukraine Facility» від 06.06.2024 року № 3786-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_008-24#Text
9. У 2025 році Україна розраховує залучити €30,6 млрд бюджетної підтримки від ЄС. Сергій Марченко виступив на засіданні Ради ЄС ECOFIN у Брюсселі. URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/news/u-2025-roci-ukrayina-rozrahovuye-zaluchiti-306-mlrd-byudzheth-noyi-pidtrimki-vid-yes-sergij-marchenko-vistupiv-na-zasidanni-radi-yes-ecofin-u-bryusseli>
10. Україна отримала 3,5 млрд євро від ЄС у межах програми Ukraine Facility. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukraina-otrymala-35-mlrd-ievro-vid-ies-u-mezhakh-prohramy-ukraine-facility>
11. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/ed20250305#Text>
12. Про публічні закупівлі : Закон України 25.12.2015 р. № 922-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#n1483>

References:

1. Informatsiia pro dzhherela finansuvannia derzhavnoho biudzhetu Ukrainy z pochatku povnomasshtabnoho vtorhnnennia (2024) [Information on sources of financing for the state budget of Ukraine since the beginning of the full-scale invasion] Available at: https://mof.gov.ua/uk/news/ukraines_state_budget_financing_since_the_beginning_of_the_full-scale_war-3435.
2. Dzherela finansuvannia derzhavnoho biudzhetu v period viiny u 2022 rotsi (2023) [Sources of financing the state budget during the war in 2022]. Available at: https://mof.gov.ua/storage/files/Financing_ua_30_12_22_.pdf.

3. In 2023, the Ministry of Finance of Ukraine attracted \$42.6 billion in concessional and grant financing from international partners (2024) [U 2023 rotsi Minfin Ukrainy zaluchyv 42,6 mlrd dolariv SSHa pilhovoho ta hrantovoho finansuvannia vid mizhnarodnykh partneriv]. Available at: https://mof.gov.ua/uk/news/ministry_of_finance_of_ukraine_attracted_usd_426_billion_of_concessional_and_grant_financing_from_international_partners_in_2023-4370.
4. Sources of financing the state budget during the war in 2024 (2025) [Dzherela finansuvannia derzhavnoho biudzhetu v period viiny u 2024 rotsi]. Available at: https://mof.gov.ua/storage/files/Financing_ua_v31122024.pdf.
5. Reporting data of the Treasury bodies of Ternopil region for 2024-2025 (2025) [Zvitni dani orhaniv Kaznacheistva Ternopilskoi oblasti za 2024-2025 roky].
6. The Committee on Economic Development held hearings on the implementation of Ukraine's Plan for the Ukraine Facility (2024) [U Komiteti z pytan ekonomichnoho rozvytku vidbulysia slukhannia pro vykonannia Planu Ukrainy dlia Ukraine Facility]. Available at: https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/259326.html.
7. On the approval of the Plan of Ukraine: order of the Cabinet of Ministers of Ukraine (2024) [Pro skhvalennia Planu Ukrainy : rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy] vid bereznia 2024 r. № 244-r. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhva-lennia-planu-t180324>.
8. Framework Agreement between Ukraine and the European Union on special mechanisms for implementing Union financing for Ukraine under the Ukraine Facility, ratified by the Law of Ukraine "On Ratification of the Framework Agreement between Ukraine and the European Union on special mechanisms for implementing Union financing for Ukraine under the Ukraine Facility" (2024) Ramkova uhoda mizh Ukrainoiu ta Yevropeiskym Soiuzom shchodo spetsialnykh mekhanizmv realizatsii finansuvannia Soiuzu dlia Ukrainy zghidno z instrumentom Ukraine Facility, ratyfikovana Zakonom Ukrainy «Pro ratyfikatsiiu Ramkovoï uhody mizh Ukrainoiu ta Yevropeiskym Soiuzom shchodo spetsialnykh mekhanizmv realizatsii finansuvannia Soiuzu dlia Ukrainy zghidno z instrumentom Ukraine Facility» vid 06.06.2024 roku № 3786-IX. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_008-24#Text.
9. In 2025, Ukraine expects to attract €30.6 billion in budget support from the EU. Serhiy Marchenko spoke at the meeting of the EU ECOFIN Council in Brussels (2025) [U 2025 rotsi Ukraina rozrakhovuie zaluchyty €30,6 mlrd biudzhetnoi pidtrymky vid YeS. Serhii Marchenko vystupyv na zasidanni Rady YeS ECOFIN u Briusseli]. Available at: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/news/u-2025-roci-ukrayina-rozrahovuye-zaluchiti-306-mlrd-byudzhetnoyi-pidtrimki-vid-yes-sergij-marchenko-vistupiv-na-zasidanni-radi-yes-ecofin-u-bryusseli>.
10. Ukraine received 3.5 billion euros from the EU under the Ukraine Facility program (2024) [Ukraina otrymala 3,5 mlrd yevro vid YeS u mezhakh prohramy Ukraine Facility]. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukraina-otrymala-35-mlrd-ievro-vid-ies-u-mezhakh-prohramy-ukraine-facility>.
11. Budget Code of Ukraine (2010) [Biudzhetni kodeks Ukrainy : Zakon Ukrainy] vid 08.07.2010 r. № 2456-VI. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/ed20250305#Text>.
12. About public procurement (2015) [Pro publichni zakupivli : Zakon Ukrainy] 25.12.2015 r. № 922-VIII. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#n1483>